

OPINIE

Kyoto

Energie Nederland, jaargang 8, nr. 3 • dinsdag 1 maart 2005

Geopolitiek van het Klimaat

Nu het Kyoto-protocol in werking is getreden, is de aandacht meteen verschoven naar de periode daarna, het post-Kyoto tijdperk. Dat is eigenlijk interessanter, want er staat politiek en economisch veel op het spel.

Sinds 1997 zijn de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en Europa om allerlei redenen bekoeld. Het Kyoto-protocol werd een van de eerste voorbeelden van openlijke teleurstelling tussen de transatlantische partners. In Europa werd het protocol uitgelegd als een visie in de toekomst. In de Verenigde Staten werd het meer geïnterpreteerd als een onpraktische manier om een doel te bereiken. Het verschil in benadering is wellicht te verklaren uit het feit dat de Verenigde Staten een wereldmacht is en Europa niet.

Vrijheid

Europa zette politiek hoog in op Kyoto en de weg van de geleidelijkheid, en namen liever genoegen met minder beloften maar wel een overeenkomst. De Verenigde

Door
Coby van der Linde

Staten geloofde niet in een dergelijk proces van geleidelijkheid, noch in het opgeven van de vrijheid om de samenstelling van het primaire energiegebruik zelf te bepalen. Ter verdediging van de Verenigde Staten moet namelijk worden gezegd dat de milieuwet-

geving in de jaren negentig behoorlijk streng is geworden en het principe van de emissiehandel in de Verenigde Staten werd gestart (voor SO₂ en NO_x). Bovendien kampte de Verenigde Staten in 1999 en 2000, in de laatste maanden van onderhandeling over Kyoto, met een heuse crisis in het energiesysteem (hoge olieprijs, black-outs in Californië). Deze crisis is in Europa ten onrechte nooit erg serieus genomen.

Irritatie

Bush deed dat wel. Nog voordat hij het presidentschap van Clinton overnam, had hij een commissie onder leiding van Dick Cheney aan het werk gezet om de energiesituatie van de Verenigde Staten onder de loep te nemen. Dit op 17 mei 2001 gepubliceerde rapport maakte al duidelijk dat voorzieningszekerheid een prioriteit van beleid zou moeten worden. Concurrentie om schaarse energie lag volgens het

rapport in het verschieft. China, India en Brazilië, landen die staan voor een periode van grote groei van de energieconsumptie, kregen geen beperkingen opgelegd door het protocol, hetgeen als een belangrijk struikelblok werd gezien. De Verenigde Staten vreesde voor de concurrentiepositie van de industrie in een periode van stijgende afhankelijkheid van olie- en gasimporten. Bovendien liep het Amerikaanse Congres niet warm voor het Kyoto-protocol. De Verenigde Staten was niet bereid om concessies te doen zonder beloften van de nieuwe concurrenten als China, India en Brazilië zich ook te beperken. De Verenigde Staten had de blik dus vooral op de nieuwe concurrenten gericht dan dat ze zich zorgen maken over de irritatie van de oude.

Krachtpatserij

Sinds 1997 zijn de kosten van energie-importen danig gestegen en is

het geopolitieke landschap drastisch veranderd. De Verenigde Staten en Europa hebben de lijst van verschil in inzichten verder weten uit te breiden. Het bezoek van Bush aan Europa zal weinig kunnen veranderen aan de onderliggende redenen voor deze bekoe-ling.

Het post-Kyoto proces is daarmee zeer interessant en inzet geworden van geopolitieke krachtpatserij. Het klimaatverdrag zal alleen een vervolg krijgen indien belangrijke concessies worden verkregen van de Verenigde Staten en industriële nieuwkomers zoals China en India. De inzet van energie in de economie is het onderwerp geworden en het klimaatverdrag is slechts één van de vehikels om deze concurrentiestrijd te beslechten. In dit 'prisoners dilemma' moet Europa maar afwachten of er een win-win situatie uitkomt. Bij hoge energieprijzen in de onderhandelingsperiode, vooral als de politieke spanningen in de producerende landen niet geweken zijn, zal de natuurlijke bereidheid om energie te besparen, ook in China en India, toenemen en zal de belangstelling voor binnenlands voorgebrachte alternatieven kunnen stijgen, inclusief schoon fossiel.

De post-Kyoto onderhandelingen zullen zeer strategisch worden om meer redenen dan het klimaat alleen: de verdeling van schaarse energiebronnen en economische concurrentiekracht staan namelijk op het programma. ■

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Algemene Energieraad.